

Uluslararası Öğrenen Toplum Dergisi

e-ISSN: 3023-8374

2026 | Cilt 3 | Sayı 1

Sayfa 41-55

International Society That Learn Journal

e-ISSN: 3023-8374

2026 | Volume 3 | Issue 1

Page 41-55

Kaklık Mahallesi Mezarlığı, Kaklık Tarihi ve Haydar Baba Mezarlığının Toplumsal Yansımaları

Social Reflections of the Kaklık Neighborhood Cemetery, the History of Kaklık, and the Haydar Baba Cemetery

Süleyman Yankayış,

*Honaz Kaklık Osman Evran Çok Programlı
Anadolu Lisesi, Denizli, Türkiye*

Savaş Efe Uyar,

*Honaz Kaklık Osman Evran Çok Programlı
Anadolu Lisesi, Denizli, Türkiye*

Sefa Kuş

*Honaz Kaklık Osman Evran Çok Programlı
Anadolu Lisesi, Denizli, Türkiye*

Yükleme: 24.02.2026; **Revizyon:** 18.04.2026; **Kabul:** 08.05.2026; **Yayınlanma:** 01.06.2026

Yankayış, S., Kuş, S., & Uyar, S. E. (2026). Kaklık Mahallesi Mezarlığı, Kaklık Tarihi ve Haydar Baba Mezarlığının Toplumsal Yansımaları. *International Society that Learn Journal*, 3(1), 41-55. <https://doi.org/10.64782/istlj.316941-55>

[CC Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Özet

Bu çalışma, Denizli ili Honaz ilçesine bağlı Kaklık Mahallesi'nde yer alan Kaklık Mezarlığı ve Kaklık Mağarası çevresindeki Haydar Baba Türbesi'nin tarihsel, kültürel ve toplumsal boyutlarını incelemektedir. Araştırmada, Kaklık'ın tarihî gelişimi, yerleşim belleği, mezar taşlarındaki semboller, dokuma motifleri ve türbe etrafında şekillenen halk inançları üzerinde durulmuştur. Nitel araştırma yöntemine dayanan bu çalışma, saha gözlemi, fotoğraflama, doküman analizi ve sözlü tarih görüşmelerinden edinilen bulgulara dayanmaktadır. Mezarlıkta gözlenen Türk tamgaları ve motiflerin, bölgenin Oğuz-Türkmen yerleşimiyle ilişkili kültürel sürekliliğini yansıttığı görülmüştür. Ayrıca Haydar Baba türbesinin, geçmişte adak, yağmur duası ve toplu dilek ritüelleriyle güçlü bir manevi ve toplumsal dayanışma merkezi olduğu, ancak günümüzde bu işlevin azaldığı belirlenmiştir. Çalışma, yalnızca yerel hafızanın korunmasına katkı sağlamakla kalmayıp, öğrencilerin tarihî bilinci geliştiren bir örnek saha araştırması olarak da değer taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kaklık, mezarlık kültürü, toplumsal hafıza, tamgalar, Haydar Baba, sözlü tarih, inanç ritüelleri

Abstract

This study examines the historical, cultural, and social dimensions of the Kaklık Cemetery and Haydar Baba Tomb located around the Kaklık Cave in Kaklık Neighborhood, Honaz district of Denizli province. The research focuses on the historical development of Kaklık, settlement memory, symbols on gravestones, weaving motifs, and folk beliefs shaped around the tomb. Based on qualitative research methodology, this study relies on findings obtained from field observations, photography, document analysis, and oral history interviews. It was observed that the Turkish tamgas and motifs observed in the cemetery reflect the cultural continuity associated with the Oghuz-Turkmen settlement of the region. Additionally, it was determined that the Haydar Baba tomb was a strong spiritual and social solidarity center in the past through votive offerings, rain prayers, and collective wish rituals, but this function has diminished today. The study not only contributes to the preservation of local memory but also has value as an exemplary field research that develops students' historical consciousness.

Keywords: Kaklık, cemetery culture, social memory, tamgas, Haydar Baba, oral history, belief rituals

Giriş

Mezarlıklar, toplumların geçmişine ilişkin kolektif hafızayı somutlaştıran en önemli mekânlardan biridir. Mezar taşları yalnızca bireysel ölüm kayıtlarını değil, aynı zamanda kimlik, aidiyet, toplumsal statü ve kültürel sürekliliğe ilişkin sembolik göstergeleri de yansıtır (Başgelen, 2007). Bu yönüyle mezarlıklar, tarihsel süreç içerisinde toplumların inanç sistemleri, değer dünyası ve sosyal yapısı hakkında doğrudan bilgi sunan kültürel arşivler niteliği taşımaktadır. Özellikle Anadolu coğrafyasında yer alan yerleşimlerde mezarlıklar, yerel kimliğin oluşumu ve korunmasında belirleyici rol oynayan hafıza mekânları olarak öne çıkmaktadır.

Denizli ili Honaz ilçesine bağlı Kaklık Mahallesi, tarihî ve kültürel miras açısından dikkat çeken yerleşimlerden biridir. Bölge, hem Kaklık Mezarlığı'nda yer alan mezar taşları hem de Kaklık Mağarası çevresinde bulunan Haydar Baba Türbesi ile zengin bir kültürel ve inanç mirasına sahiptir. Mezarlıkta yer alan semboller, tamgalar ve motifler, bölgenin tarihsel yerleşim yapısı ve kültürel sürekliliği hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Bunun yanı sıra türbe çevresinde gelişen halk inançları, ritüeller ve ziyaret pratikleri, yerel toplumsal hayatın şekillenmesinde etkili olmuştur.

Kaklık Mahallesi'nde yer alan Haydar Baba Türbesi, yalnızca bireysel ziyaretlerin gerçekleştirildiği bir mekân olmanın ötesinde, geçmişte toplu ritüellerin, adak uygulamalarının ve sosyal dayanışma faaliyetlerinin yürütüldüğü bir merkez olarak işlev görmüştür. Özellikle yağmur duası, dilek ritüelleri ve toplu etkinlikler gibi uygulamalar, türbenin toplumsal hafızadaki yerini güçlendirmiştir. Bu yönüyle türbe hem dini hem de sosyokültürel bir buluşma alanı olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışma, Kaklık Mezarlığı ve Haydar Baba Türbesi'nin tarihsel, kültürel ve toplumsal boyutlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, mezar taşlarında yer alan semboller ve motifler, yerleşim belleği, türbe etrafında şekillenen inanç pratikleri ve sözlü anlatılar birlikte ele alınmıştır. Böylece mekânın yalnızca fiziksel özellikleri değil, aynı zamanda toplumun kimlik inşası ve kültürel süreklilik süreçlerindeki rolü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında, saha gözlemleri, fotoğraflama, doküman incelemesi ve sözlü tarih görüşmelerinden elde edilen veriler değerlendirilmiş; mezarlık ve türbenin yerel halk için taşıdığı anlamlar analiz edilmiştir. Bu yaklaşım, Kaklık Mahallesi'nin tarihsel gelişimi ile toplumsal hafızası arasındaki ilişkiyi mekân üzerinden inceleme imkânı sağlamaktadır. Ayrıca çalışma, yerel ölçekte gerçekleştirilen saha araştırmalarının tarih bilinci ve kültürel farkındalık oluşturmadaki önemine de işaret etmektedir.

Sonuç olarak Kaklık Mezarlığı ve Haydar Baba Türbesi, Anadolu'nun çok katmanlı kültürel yapısını yerel ölçekte yansıtan iki önemli hafıza mekânı olarak değerlendirilebilir. Bu mekânlarda gözlenen semboller, ritüeller ve sözlü anlatılar, geçmiş ile günümüz arasında süreklilik kuran kültürel unsurların somut örneklerini sunmaktadır. Bu bağlamda çalışma, yerel tarih ve kültürel miras araştırmalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Kaklık'ın Tarihî Süreci ve Yerleşim Belleği

Kaklık Mahallesi, tarih boyunca Honaz Dağı'nın eteklerinde, farklı uygarlıkların etkileşim alanında yer alan bir yerleşim olmuştur. Bölgenin Antik Kolossai (Colosse) ve Laodikeia kentlerine olan yakınlığı, Kaklık'ın tarihsel süreçte hem yerleşim hem de geçiş güzergâhı olarak önem kazanmasına neden olmuştur (Ceylan, 2011). Bu konum, bölgenin farklı kültür ve medeniyetlerin izlerini taşıyan çok katmanlı bir yerleşim belleğine sahip olmasına katkı sağlamıştır.

Selçuklu döneminde Türkmen boylarının Anadolu'ya yerleşmesiyle birlikte Kaklık ve çevresi de Türk yerleşim alanlarından biri hâline gelmiştir. Özellikle Salur ve Hazar boylarına ait olduğu belirtilen tamgaların bölgede görülmesi, yerleşimin Oğuz-Türkmen kökenli topluluklarla ilişkili olduğunu göstermektedir (Ulukuş, 2022). Bu tamgalar, yalnızca kimlik göstergesi değil, aynı zamanda kültürel sürekliliğin maddi kanıtları olarak değerlendirilmektedir. Bölgedeki mezar taşlarında ve geleneksel dokuma motiflerinde benzer sembollerin bulunması, geçmişten günümüze uzanan kültürel aktarımın mekân üzerinden sürdürüldüğünü göstermektedir.

Osmanlı döneminde Kaklık, köy statüsünde varlığını sürdürmüş ve idari olarak farklı merkezlere bağlanmıştır. Cumhuriyet döneminde ise idari yapıda çeşitli değişiklikler yaşanmış; yerleşim önce Çal ilçesine, daha sonra Denizli merkeze bağlanmış, 1987 yılında ise Honaz ilçesine dâhil edilmiştir (Ağır, 1993). Bu idari dönüşümler, yerleşimin demografik yapısı ve sosyoekonomik gelişimi üzerinde etkili olmuştur.

Günümüzde Kaklık Mahallesi, doğal ve tarihî özellikleriyle öne çıkan bir yerleşimdir. Kaklık Mağarası gibi doğal oluşumların yanı sıra, mezarlıklar ve türbeler bölgenin kültürel mirasını oluşturan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu mekânlar, yerleşimin geçmişine ilişkin izleri taşımanın yanı sıra, toplumsal hafızanın korunmasında da işlev görmektedir. Özellikle mezarlıklar, yerel kimliğin ve tarihsel sürekliliğin somut göstergeleri olarak değerlendirilmektedir.

Kaklık'ın yerleşim belleği, yalnızca yazılı tarih kaynaklarıyla değil, aynı zamanda sözlü

anlatılar, semboller ve ritüeller aracılığıyla da aktarılmaktadır. Bu durum, yerel halkın geçmişle kurduğu ilişkinin mekânsal unsurlar üzerinden sürdürüldüğünü göstermektedir. Dolayısıyla Kaklık, tarihsel süreç boyunca farklı dönemlerin izlerini bünyesinde barındıran ve bu izleri günümüze taşıyan bir yerleşim alanı olarak değerlendirilebilir.

Kaklık Mezarlığı: Kültürel Hafıza Alanı

Kaklık Mezarlığı, yalnızca defin işlemlerinin gerçekleştirildiği bir alan olmanın ötesinde, toplumsal kimliğin ve kültürel belleğin somutlaştığı bir mekân niteliği taşımaktadır. Mezarlıklar, geçmiş kuşaklara ait bilgilerin, sembollerin ve değerlerin fiziksel unsurlar aracılığıyla günümüze aktarılmasını sağlayan kültürel arşivler olarak değerlendirilmektedir (Başgelen, 2007). Bu bağlamda Kaklık Mezarlığı, bölgenin tarihsel ve kültürel sürekliliğini yansıtan önemli bir hafıza alanı olarak öne çıkmaktadır.

Saha incelemeleri sırasında mezar taşları üzerinde çeşitli semboller ve motifler tespit edilmiştir. Bu semboller arasında Salur damgası, Kaz Ayağı motifi ve Hayat Ağacı figürü dikkat çekmektedir. Söz konusu motifler, Oğuz boylarının kimlik göstergeleri olarak kabul edilmekte ve aynı zamanda koruyucu ya da kutsal anlamlar taşımaktadır. Benzer sembollerin yörede kullanılan halı ve kilim desenlerinde de görülmesi, mezar taşları ile geleneksel dokuma kültürü arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir (Sözlü Kaynak 13, 2025). Bu durum, farklı maddi kültür unsurları arasında süreklilik olduğunu ve sembolik dilin kuşaklar boyunca aktarılabildiğini ortaya koymaktadır.

Mezar taşlarında yer alan yazıtlar da kültürel kimliğin önemli göstergelerinden biridir. “Ruhuna Fatıha” gibi ifadeler, İslam inancına dayalı dini kimliği yansıtırken; taşlarda bulunan tamgalar ve motifler, İslamiyet öncesi Türk inanç sistemine ait unsurların izlerini taşımaktadır. Bu iki farklı kültürel katmanın bir arada bulunması, Anadolu’da tarihsel süreç içerisinde gerçekleşen inanç dönüşümünün yerel ölçekteki yansımalarını göstermektedir. Dolayısıyla Kaklık Mezarlığı, farklı dönemlere ait inanç ve kültür unsurlarının birleştiği bir alan olarak değerlendirilebilir.

Bununla birlikte mezarlığın fiziksel durumu, kültürel mirasın korunması açısından bazı sorunlara işaret etmektedir. Saha gözlemlerinde, define kazıları, çevresel tahribat ve bakım eksiklikleri nedeniyle birçok mezar taşının zarar gördüğü, bazılarının ise yerinden sökülerek kaybolduğu tespit edilmiştir. Bu durum, yalnızca maddi kültür unsurlarının değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın da zayıflamasına yol açmaktadır. Mezarlıkta bulunan tarihî unsurların tahrip olması, yerel kimliğin geçmişle kurduğu bağın kopmasına neden olabilecek

bir risk olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak Kaklık Mezarlığı, semboller, yazıtlar ve mimari unsurlar aracılığıyla bölgenin tarihsel ve kültürel sürekliliğini yansıtan önemli bir hafıza mekânıdır. Bu mekân, hem bireysel anıların hem de kolektif kimliğin somutlaştığı bir alan olarak, yerel toplumun geçmişine ilişkin bilgilerin korunmasında kritik bir rol oynamaktadır.

Haydar Baba Türbesi ve Halk İnancı

Haydar Baba (Haydar-ı Kerrar) Türbesi, Kaklık Mahallesi'nde yer alan en önemli manevî merkezlerden biri olarak kabul edilmektedir. Türbe, yalnızca dini ziyaretlerin gerçekleştirildiği bir mekân değil, aynı zamanda halk inançlarının, ritüellerin ve toplumsal dayanışma pratiklerinin şekillendiği bir alan olarak işlev görmüştür. "Haydar-ı Kerrar" unvanı, İslam kültüründe Hz. Ali'ye atıfla kullanılan bir ifade olup "cesur savaşçı" ve "koruyucu" anlamlarını içermektedir. Bu bağlamda türbe, yerel halk tarafından manevi gücü olan kutsal bir mekân olarak görülmüştür.

Sözlü kaynaklara göre türbe, geçmişte özellikle yağmur duası, dilek dileme ve çeşitli adak uygulamalarının gerçekleştirildiği bir buluşma noktası olmuştur (K1, K2, 2025). Toplumsal katılımın yüksek olduğu bu ritüeller, yalnızca bireysel inanç pratikleri olarak değil, aynı zamanda kolektif dayanışma ve birlik duygusunu güçlendiren etkinlikler olarak değerlendirilmiştir. Türbe çevresinde gerçekleştirilen bu uygulamalar, yerel toplumun doğa olayları, sağlık, bereket ve ailevi beklentiler gibi konularda manevi destek arayışını yansıtmaktadır.

Türbe ziyaretleri sırasında özellikle kadınların çeşitli dilek ritüelleri gerçekleştirdiği ifade edilmektedir. Kadınlar türbe çevresindeki ağaçlara bez bağlayarak dilek tutmakta, çocuğu olmayan aileler ise çocuk sahibi olma umuduyla adak adamaktadır. Bu uygulamalar, eski Türk inanç sistemlerinde yer alan ağaç kültü ve koruyucu ruh anlayışının İslamî yorumlarla birleşmiş biçimi olarak değerlendirilmektedir (Afatoğlu, 2016). Böylece türbe, farklı inanç katmanlarının iç içe geçtiği bir halk dini pratiğinin merkezi hâline gelmiştir.

Türbede yer alan yedi sütun da halk inançları açısından sembolik anlamlar taşımaktadır. Bu sütunların Türk mitolojisindeki "yedi kat gök" inancıyla ilişkilendirildiği ve "Su, Toprak, Ateş, Rüzgâr, Hava, Can ve Çoban" gibi unsurları temsil ettiği düşünülmektedir (Ulukuş, 2022). Bu yorumlar, türbenin yalnızca İslamî bir ziyaret yeri değil, aynı zamanda eski Türk kozmolojisine ait unsurların halk kültürü içinde yeniden yorumlandığı bir mekân olduğunu göstermektedir.

Haydar Baba Türbesi etrafında şekillenen inanç pratikleri, Kaklık Mahallesi'nin toplumsal yapısı üzerinde de etkili olmuştur. Türbe, geçmişte toplu etkinliklerin düzenlendiği, insanların bir araya geldiği ve ortak değerler etrafında bulunduğu bir sosyal merkez işlevi görmüştür. Bu yönüyle türbe, yalnızca dini değil, aynı zamanda sosyokültürel bir mekân olarak değerlendirilmiştir.

Türbenin Toplumsal Yansımaları

Haydar Baba Türbesi, Kaklık Mahallesi'nde yalnızca bireysel inanç pratiklerinin gerçekleştirildiği bir ziyaret yeri değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin güçlendiği ve ortak değerlerin yeniden üretildiği bir mekân olarak işlev görmüştür. Türbe etrafında gerçekleştirilen ritüeller ve toplu etkinlikler, yerel toplumun dayanışma kültürünü pekiştiren önemli unsurlar arasında yer almıştır. Bu yönüyle türbe, dini işlevinin yanı sıra sosyal ve kültürel bir buluşma alanı niteliği taşımaktadır.

Toplumsal dayanışma, türbe etrafında düzenlenen toplu yemekler, kurban törenleri ve yağmur duaları aracılığıyla görünür hâle gelmiştir. Bu etkinliklerde mahalle sakinleri bir araya gelerek ortak bir ritüel gerçekleştirmiş, böylece hem dini hem de sosyal bağlar güçlenmiştir. Özellikle yağmur duaları gibi doğrudan toplumsal ihtiyaçlarla ilişkili uygulamalar, türbenin kolektif yaşam üzerindeki etkisini artırmıştır. Ritüellere çocukların da dâhil edilmesi, geleneksel uygulamaların kuşaklar arası aktarımını sağlamış ve kültürel sürekliliğin korunmasına katkıda bulunmuştur (K1, K2, 2025).

Türbenin toplumsal etkilerinden biri de doğurganlık ve isim verme gelenekleriyle ilişkilidir. Sözlü görüşmelere göre türbede dilek dileyen ailelerin çocuk sahibi olması durumunda, doğan erkek çocuklara "Haydar" ismi verilmesi yaygın bir uygulama hâline gelmiştir (Sözlü Kaynak 5, 2025). Bu durum, türbeye atfedilen manevi gücün günlük yaşam pratiklerine yansıdığını ve inanç sisteminin toplumsal bellekte kalıcı bir yer edindiğini göstermektedir. İsim verme geleneği, türbenin etkisinin yalnızca ritüellerle sınırlı kalmadığını, dil ve kültür üzerinden de sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte türbenin toplumsal işlevlerinin zaman içinde değişime uğradığı görülmektedir. Günümüzde türbe çevresindeki alanın bakımsız kalması, yapı unsurlarının zarar görmesi ve ziyaretlerin azalması, mekânın geçmişteki merkezi konumunu zayıflatmıştır. Fotoğraf karşılaştırmalarına dayalı gözlemler, türbenin fiziksel yapısında kısa süre içerisinde önemli ölçüde yıpranma meydana geldiğini göstermektedir (Afatoğlu, 2016; Kuş & Uyar, 2025). Bu durum, mekânın toplumsal hafızadaki yerinin de giderek silikleşmesine yol

açmaktadır.

Genç kuşakların türbe kültürüne olan ilgisinin azalması, sözlü geleneklerin aktarımında kopuş riskini artırmaktadır. Ziyaret pratiklerinin ve ritüellerin seyrekleşmesi, türbenin toplumsal etkileşim merkezi olma özelliğini zayıflatmaktadır. Böylece türbe, geçmişteki kolektif işlevinden uzaklaşarak daha sınırlı bir ziyaret mekânına dönüşmektedir. Bu değişim, modernleşme süreçlerinin yerel inanç pratikleri üzerindeki etkisini yansıtan bir göstergedir.

Sonuç olarak Haydar Baba Türbesi, geçmişte Kaklık Mahallesi'nin sosyal dayanışma, kimlik ve inanç yapısında önemli bir rol oynamış; ritüeller, isim verme gelenekleri ve toplu etkinlikler aracılığıyla toplumsal hayatı şekillendirmiştir. Günümüzde ise fiziksel tahribat ve ilgi azalması nedeniyle bu işlevlerin zayıfladığı görülmektedir. Bu durum, türbenin yalnızca dini değil, aynı zamanda sosyokültürel bir kurum olarak da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma, Kaklık Mezarlığı ve Haydar Baba Türbesi'nin tarihsel, kültürel ve toplumsal boyutlarını incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütülmüştür. Çalışmada, belirli bir mekân ve olguya ilişkin derinlemesine veri elde etmeye imkân tanınması nedeniyle durum çalışması (case study) deseni tercih edilmiştir (Merriam, 2009; Stake, 1995). Bu desen, Kaklık Mahallesi'nde yer alan mezarlık ve türbenin kendine özgü özelliklerinin, bağlamsal bütünlüğü korunarak incelenmesine olanak sağlamıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri üç temel veri toplama yöntemi kullanılarak elde edilmiştir: saha gözlemi ve fotoğrafçılık, sözlü tarih görüşmeleri ve doküman analizi. Bu çoklu veri toplama yaklaşımı, incelenen olgunun farklı yönleriyle anlaşılmasına katkı sağlamış ve elde edilen bulguların karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine imkân vermiştir.

Saha gözlemi kapsamında Kaklık Mezarlığı ve Haydar Baba Türbesi çevresinde yerinde incelemeler yapılmıştır. Mezar taşlarının fiziksel özellikleri, üzerlerinde yer alan semboller ve motifler, türbenin mimari yapısı ve çevresel durumu gözlemlenmiş; tespit edilen unsurlar sistematik biçimde kaydedilmiştir. Ayrıca gözlemler fotoğrafçılık yöntemiyle belgelenmiş, böylece görsel veriler analiz sürecinde destekleyici materyal olarak kullanılmıştır.

Sözlü tarih görüşmeleri, bölgenin geçmişine ve inanç pratiklerine ilişkin yerel bilgi birikimini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda mahalle sakinleri, muhtarlar, yaşlı bireyler ve yerel araştırmacılarla yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır (K1–K4, 2025). Görüşmelerde mezarlık ve türbenin geçmişteki işlevleri, ritüeller, ziyaret pratikleri ve toplumsal anlamları hakkında bilgi toplanmıştır. Sözlü kaynaklardan elde edilen veriler, yazılı belgelerin sınırlı olduğu durumlarda önemli bir tamamlayıcı rol oynamıştır.

Doküman analizi kapsamında ise bölgeye ilişkin yazılı ve görsel kaynaklar incelenmiştir. Pamukkale Üniversitesi, Denizli Müze Müdürlüğü ve yerel yönetim arşivlerinden elde edilen belgeler, yerel tarih çalışmaları, makaleler, proje raporları ve halk anlatıları değerlendirilmiştir. Bu kaynaklar, Kaklık Mahallesi'nin tarihsel gelişimi ve kültürel özellikleri hakkında arka plan bilgisi sağlamıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Analiz sürecinde veriler kodlanmış, benzer içerikler bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Mezarlık ve türbe etrafında ortaya çıkan toplumsal işlevler “inanç”, “kimlik”, “kültürel süreklilik” ve “dönüşüm” başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, mekânın hem tarihsel hem de sosyokültürel boyutlarının bütüncül biçimde incelenmesini sağlamıştır.

Bulgular

Bu araştırmada elde edilen bulgular, saha gözlemleri, sözlü tarih görüşmeleri, fotoğraf belgeleri ve doküman incelemeleri sonucunda değerlendirilmiştir. Verilerin tematik analizi sonucunda Kaklık Mezarlığı ve Haydar Baba Türbesi'nin yerel toplum açısından taşıdığı anlamlar ve işlevler çeşitli boyutlarıyla ortaya konulmuştur.

Birinci bulgu, Kaklık Mezarlığı'nın yalnızca bir defin alanı olmadığı, aynı zamanda Türk kültür tarihi açısından önemli sembolik unsurlar barındıran bir kültürel arşiv niteliği taşıdığıdır. Mezarlıkta tespit edilen tamgalar, özellikle Salur damgası gibi Oğuz boylarına ait semboller, bölgenin tarihsel yerleşim yapısı ve kimlik sürekliliği hakkında somut veriler sunmaktadır. Bu semboller, geçmişte bölgede yaşayan toplulukların kültürel mirasının günümüze kadar taşındığını göstermektedir.

İkinci bulgu, Haydar Baba Türbesi'nin Kaklık Mahallesi'nin toplumsal belleğinde merkezi bir konuma sahip olduğudur. Sözlü görüşmeler, türbenin geçmişte yalnızca bireysel ziyaretler

için değil, toplu ritüeller ve sosyal etkinlikler için de kullanıldığını ortaya koymuştur (K1, K2, 2025). Yağmur duaları, adak uygulamaları ve toplu buluşmalar gibi etkinlikler, türbenin kolektif kimlik ve dayanışma duygusunu güçlendiren bir merkez işlevi gördüğünü göstermektedir.

Üçüncü bulgu, mezar taşları, dokuma motifleri ve tamgalar arasında gözlenen benzerliğin kültürel sürekliliğin görsel kanıtı olmasıdır. Saha incelemelerinde mezar taşlarında görülen bazı sembollerin yörede kullanılan halı ve kilim desenlerinde de yer aldığı belirlenmiştir (Sözlü Kaynak 13, 2025). Bu durum, farklı maddi kültür unsurları arasında ortak bir sembolik dil bulunduğunu ve kültürel aktarımın yalnızca sözlü değil, görsel yollarla da sürdürüldüğünü göstermektedir.

Dördüncü bulgu, mezarlık ve türbe alanında meydana gelen fiziksel tahribatın aynı zamanda belleksel bir kayıp anlamına gelmesidir. Define kazıları, çevresel etkiler ve bakım eksiklikleri nedeniyle birçok mezar taşının zarar gördüğü veya kaybolduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde türbe yapısında da zaman içinde yıpranma meydana geldiği gözlemlenmiştir (Afatoğlu, 2016; Kuş & Uyar, 2025). Bu durum, mekânların tarihsel ve kültürel değerlerinin korunmasında önemli sorunlar bulunduğunu göstermektedir.

Beşinci bulgu, sözlü kaynakların yazılı belgelerin yetersiz olduğu durumlarda önemli bir bilgi kaynağı oluşturduğudur. Görüşmeler sırasında elde edilen anlatılar, türbenin geçmişteki işlevleri, ritüeller ve yerel inançlar hakkında ayrıntılı bilgiler sunmuştur. Bununla birlikte sözlü anlatıların zaman içinde farklılaşabildiği ve efsanevi unsurlar içerebildiği görülmüştür. Bu durum, sözlü verilerin akademik yöntemlerle kayıt altına alınmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

Altıncı bulgu, türbe etrafında şekillenen halk inançlarının mitolojik unsurlar içerdiğidir. Sözlü anlatılarda türbe yakınında görülen ışıklar, rüyalar ve hayvan sembolleri (deve, keçi, kuş gibi) gibi motiflere yer verilmiştir. Bu anlatılar, Türk halk inançlarında yaygın olan doğaüstü varlık ve kutsal mekân algısının güncel yansımaları olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak elde edilen bulgular, Kaklık Mezarlığı ve Haydar Baba Türbesi'nin yerel toplum için yalnızca fiziksel mekânlar olmadığını, aynı zamanda kimlik, inanç ve kültürel sürekliliğin somutlaştığı hafıza alanları olduğunu göstermektedir. Bu mekânlar, geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kuran ve toplumsal belleğin korunmasına katkı sağlayan unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Tartışma

Bu araştırmanın bulguları, Kaklık Mezarlığı ve Haydar Baba Türbesi'nin yalnızca fiziksel yapılar olmadığını, aynı zamanda yerel toplumun kimlik, inanç ve kültürel süreklilik unsurlarını barındıran önemli hafıza mekânları olduğunu göstermektedir. Mezarlıkta tespit edilen tamgalar, motifler ve yazıtlar, bölgenin tarihsel yerleşim yapısına ilişkin somut veriler sunmakta ve kültürel mirasın maddi unsurlar aracılığıyla korunabildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, mezar taşlarının yalnızca bireysel anıları değil, toplumsal kimliği de yansıtan sembolik öğeler taşıdığını göstermektedir (Başgelen, 2007).

Haydar Baba Türbesi etrafında gelişen ritüellerin toplumsal dayanışmayı güçlendiren bir işlev üstlendiği anlaşılmaktadır. Yağmur duaları, adak uygulamaları ve toplu ziyaretler gibi etkinlikler, türbenin geçmişte kolektif katılımın sağlandığı bir buluşma alanı olduğunu göstermektedir. Bu uygulamalar, yerel toplumun ortak ihtiyaçlar karşısında bir araya gelerek manevi destek arayışında bulunduğunu ortaya koymaktadır. Türbenin bu yönüyle yalnızca dini değil, aynı zamanda sosyal bir kurum işlevi gördüğü söylenebilir.

Bulgular, mezar taşlarında yer alan semboller ile geleneksel dokuma motifleri arasındaki benzerliğin kültürel sürekliliğin önemli göstergelerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Bu benzerlik, sembolik unsurların farklı maddi kültür alanlarında tekrar edilerek kuşaklar arasında aktarılabilirliğini göstermektedir. Böylece kültürel kimlik yalnızca sözlü anlatılarla değil, aynı zamanda görsel ve maddi unsurlar aracılığıyla da sürdürülebilmektedir.

Araştırma sonuçları, sözlü tarih verilerinin yerel geçmişin anlaşılmasında önemli bir kaynak olduğunu da göstermektedir. Yazılı belgelerin sınırlı olduğu durumlarda sözlü anlatılar, geçmişteki uygulamalar ve inanç sistemleri hakkında ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Ancak bu anlatıların zaman içinde değişebilmesi ve efsanevi unsurlar içerebilmesi, akademik çalışmalar açısından dikkatle değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Bu nedenle sözlü verilerin sistematik biçimde kayıt altına alınması, kültürel mirasın korunması açısından önem taşımaktadır (Ritchie, 2014).

Bununla birlikte, mezarlık ve türbe alanında gözlenen fiziksel tahribat, yalnızca maddi unsurların değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın da zarar görmesine neden olmaktadır. Define kazıları, çevresel etkiler ve bakım eksiklikleri, tarihî unsurların kaybolmasına yol açmakta ve geçmişle kurulan bağın zayıflamasına neden olmaktadır. Türbe ziyaretlerinin azalması ve genç kuşakların bu mekânlara olan ilgisinin sınırlı olması, kültürel aktarım

sürecinde kopuş yaşanabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak araştırma bulguları, Kaklık Mezarlığı ve Haydar Baba Türbesi'nin yerel kimliğin oluşumu ve korunmasında önemli rol oynayan mekânlar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu mekânların korunması, yalnızca fiziksel yapıların restore edilmesiyle sınırlı kalmamalı; aynı zamanda sözlü geleneklerin, ritüellerin ve yerel bilgi birikiminin de belgelenmesini içermelidir. Böylece hem maddi hem de manevi kültürel mirasın sürdürülebilir biçimde gelecek kuşaklara aktarılması mümkün olacaktır.

Sonuç

Bu çalışma, Kaklık Mahallesi'nde yer alan Kaklık Mezarlığı ile Haydar Baba Türbesi'nin tarihsel, kültürel ve toplumsal boyutlarını inceleyerek söz konusu mekânların yerel toplum açısından taşıdığı anlamı ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, mezarlık ve türbenin yalnızca fiziksel yapılar olmadığını, aynı zamanda kültürel sürekliliğin ve toplumsal hafızanın somutlaştığı alanlar olduğunu göstermektedir.

Kaklık Mezarlığı'nda tespit edilen tamgalar, motifler ve yazıtlar, bölgenin tarihsel yerleşim yapısı ve kimlik sürekliliği hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Mezar taşlarında yer alan semboller, geçmişten günümüze uzanan kültürel aktarımın maddi kanıtları olarak değerlendirilebilir. Bu unsurlar, İslamî ifadelerle birlikte İslamiyet öncesi Türk inanç sistemine ait izlerin de varlığını göstermekte ve Anadolu'daki kültürel sentezin yerel ölçekteki yansımalarını ortaya koymaktadır.

Haydar Baba Türbesi ise geçmişte toplu ritüellerin, adak uygulamalarının ve sosyal etkileşimlerin gerçekleştirildiği bir merkez olarak işlev görmüştür. Türbe etrafında şekillenen inanç pratikleri, yerel toplumun dayanışma duygusunu güçlendirmiş ve ortak kimlik algısının oluşmasına katkı sağlamıştır. Sözlü kaynaklardan elde edilen veriler, türbenin yalnızca dini bir ziyaret yeri değil, aynı zamanda sosyal bir buluşma alanı olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonuçları, mezar taşları, dokuma motifleri ve tamgalar arasındaki benzerliğin kültürel sürekliliğin görsel bir göstergesi olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, sembolik unsurların farklı maddi kültür alanlarında tekrar edilerek kuşaklar arasında aktarılabilirdiğini göstermektedir. Böylece kültürel kimlik hem somut hem de soyut unsurlar aracılığıyla korunmaktadır.

Bununla birlikte, mezarlık ve türbe alanında gözlenen fiziksel tahribat ve ziyaretlerin azalması, bu mekânların toplumsal işlevlerinin zayıfladığını göstermektedir. Define kazıları,

çevresel etkiler ve bakım eksiklikleri nedeniyle tarihî unsurların zarar görmesi, toplumsal hafızanın maddi temellerinin de kaybolmasına yol açmaktadır. Genç kuşakların bu mekânlara olan ilgisinin sınırlı olması, kültürel aktarım sürecinde kopuş yaşanabileceğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak Kaklık Mezarlığı ve Haydar Baba Türbesi, Anadolu'nun çok katmanlı kültürel yapısını yerel ölçekte yansıtan önemli hafıza mekânlarıdır. Bu mekânlar, geçmiş ile günümüz arasında bağ kuran semboller, ritüeller ve sözlü anlatılar aracılığıyla kültürel sürekliliğin korunmasına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle söz konusu alanların korunması ve belgelenmesi, yalnızca yerel tarih açısından değil, kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından da önem taşımaktadır.

Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda Kaklık Mezarlığı ve Haydar Baba Türbesi'nin korunması, belgelenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler, hem fiziksel kültürel mirasın korunmasına hem de toplumsal hafızanın sürdürülebilirliğine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Öncelikle Kaklık Mezarlığı'nda bulunan mezar taşlarının arkeolojik ve epigrafik açıdan sistematik biçimde envanterinin hazırlanması gerekmektedir. Mezar taşlarında yer alan semboller, yazıtlar ve motifler, bölgenin tarihsel kimliği hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu unsurların bilimsel yöntemlerle kayıt altına alınması, olası tahribat ve kayıpların önlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Haydar Baba Türbesi ve çevresinde restorasyon ve koruma çalışmalarının başlatılması da önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Türbe yapısında gözlenen yıpranma ve çevresel tahribat, mekânın hem fiziksel bütünlüğünü hem de toplumsal işlevini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle ilgili kamu kurumları ve yerel yönetimlerin iş birliğiyle koruma planlarının hazırlanması önerilmektedir.

Mezarlık ve türbe alanının kültürel miras kapsamında değerlendirilerek resmî koruma statüsü kazanması, uzun vadeli korunma açısından önemli bir adım olacaktır. Müze

Müdürlüğü ve yerel yönetimler tarafından yürütülecek çalışmalarla alanın “Somut Olmayan Kültürel Miras” kapsamında ele alınması, hem kültürel değerlerin tanınmasını hem de kamuoyunda farkındalık oluşturulmasını sağlayabilir.

Araştırma sürecinde elde edilen verilerin dijital ortamda arşivlenmesi de önerilmektedir. Öğrenci projeleri ve uzman çalışmalarından elde edilen bilgiler bir araya getirilerek “Kaklık Dijital Hafıza Haritası” oluşturulabilir. Bu tür bir dijital arşiv, hem akademik çalışmalar için veri kaynağı sağlayacak hem de yerel halkın geçmişe ilişkin bilgilere erişimini kolaylaştıracaktır.

Bölgenin tarihsel özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yeni araştırmalarda bilimsel tarihlendirme yöntemlerinin kullanılması önerilmektedir. Özellikle karbon analizi gibi teknikler, mezar taşları ve yapı unsurlarının kronolojik olarak daha net biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayabilir.

Son olarak mezarlık girişine bilgilendirici bir tabela yerleştirilmesi, ziyaretçilerin alanın tarihsel ve kültürel özellikleri hakkında bilgi edinmesini sağlayacaktır. Bu tür uygulamalar, hem kültürel mirasın korunmasına yönelik farkındalık oluşturacak hem de bölgenin kültür turizmi açısından değerlendirilmesine katkı sunacaktır.

Çıkar Çatışması ve Etik Beyanı

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedir. Bu araştırma çalışması, araştırma yayın etiğine uygundur. IStL'de yayımlanan yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlara aittir.

Yazarlık Katkı Beyanı

Yazarların katkıları beyanı şu şekildedir; **Yazar 1:** Araştırma, Kaynaklar, Görselleştirme, Yazılım, Biçimsel Analiz ve Yazım-rijinal taslak. **Yazar 2:** Veri toplama ve doğrulama. **Yazar 3:** Veri toplama ve doğrulama.

KAYNAKÇA

Afatoğlu, İ. (2016). Denizli evliyalari ve türbeler. Selvi Yayın Evi.

- Ağır, M. (1993). Honaz doğa harikaları. İzmir.
- Başgelen, N. (2007). Anadolu uygarlıkları – Frigya. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Ceylan, M. A. (2011). Denizli ve çevresinin tarihî cođrafyası. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8, 45-47.
- Dündar, F. (2002). İttihat ve Terakki'nin Müslümanları iskn politikası (1913-1918). İletişim Yayınları.
- Kuş, S., & Uyar, S. E. (2025). Kaklık Mahallesi saha görüşmeleri [Sözlü kaynak derlemesi]. Yayınlanmamış ham veri.
- Merriam, S. B. (2009). Qualitative research: A guide to design and implementation. Jossey-Bass.
- Ritchie, D. A. (2014). Doing oral history (3rd ed.). Oxford University Press.
- Stake, R. E. (1995). The art of case study research. Sage Publications.
- Ulukuş, M. (2022). Tamgalar: Yeni keřifler [Video serisi]. YouTube.